

ÁSOTTHALOM TÖRTÉNETE

A mai Ásotthalom tájának földje a Duna-Tisza közén húzódó sivár, terméketlennek hitt futóhomok, melyet sokáig csak jószáglegeltetésre használtak. A homokbuckás tájat itt-ott vízállások, nádasok tarkították. A környéken évezredekkel, évszázadokkal ezelőtt megtelepedett népek életéről a régészeti feltárások nyújtanak ismereteket.

Első ízben Tömörkény István végzett ásatást a határban, 1902-ben, s kőkorszaki, bronzkori leletekre bukkant.

1903-ban a Rívó dűlőben, Varga Benjámín szélmalma környékén, jazig (népvándorlás kori), a Köröséri iskolánál honfoglalás kori leletek, 1905-ben a szomszédos öttömösi határban 14. századi templom alapjai, az 1950-es években Átokházán bronzkori tárgyak kerültek elő.

Az idős emberek sokat emlegették a határban lévő „Templomhalmokat”, melyek környezetükből 6-7 méterre emelkednek ki. Egyik a községtől délkeletre, a Gardi-tanya mellett fekszik. Ahol templom épült, ott falunak, sőt több egymáshoz közeli településnek is lenni kellett. A dombhoz közeli partoldalon nagyszámú Árpád-kori edénytöredék, köztük egy 1300-as évek közepéről származó cserépbogrács-darab került elő. Nem szabad nagy településre gondolni, hiszen az Árpád-korban 20-40 ház már tekintélyes falut alkotott. Az alaposabb feltárás előtt Bálint Csanád, a Szegedi Múzeum régésze annyit állapított meg, hogy a Gardi-halom egy késő Árpád-kori templom alapfalait rejt, amelynek építői már a 12. században megtelepedhettek a környéken. A másik „Templomhalom” a határ északkeleti részén lévő Templomdűlőben ugyancsak élesen elválik a vízjárta környezettől. Az itt épült templom nagyobb mérete és fejlettebb építésmódja alapján későbbinek látszik. Lehetséges, hogy a Gardi-tanya körül talált település lakói a tatárjárás után települtek át néhány kilométerrel északabbra, ahol új templomot építettek. Annyi bizonyos, hogy a török előtt a határban több kis falu is virágzott. A török hódoltság alatt a táj elnéptelenedett, a lakosság a védelmet nyújtó városba, Szegedre húzódott.

1280 táján a környékre kunokat telepítettek. Átokháza neve a török után sűrűn szerepel a kun puszták pör-irataiban. Szeged városa ugyanis több évszázadon át pörösködött a kunokkal a közeli kun szálláshelyek, illetve a város határán elterülő puszták birtoklásáért.

A határnév eredetéről több magyarázatot ismerünk. Ferenczi János tanító 1873-ban a következőket írja: „Átokháza másképp Szatyorlak, hogy a szabadkaiaknak a városba való becsapásait megakadályozza a város, e futóhomokot kiosztotta tanyaföldnek, s mivel több évig nem termett rajta semmi, azért nevezték az ott lakók Átokházának.”

Tömörkény István szintén a tanyai néptől veszi értesülését: „Beszélnek..., hogy valaha ottan tanyaverések történtek, de amely nép csak odament lakni, mind elpusztult vagyonában, egészségében, életében. Így maradt volna azután a pusztaság, s akkor kapta aztán a nevét az átokról, amely rajta fekszik.”

A szájhagyomány szerint büntetésüket letöltött futóbetyárokat helyeztek ide, akik a sivár vidéket meglátva így fakadtak ki: „Nekünk ezen az átkozott helyen kell megtelepednünk és tanyát építeni!”

Mind a három magyarázat utal a környék sivár kietlenségére.

A nyelvtudomány az Átokháza földrajzi nevet a kun eredetű Altuk családnévből származtatja, a -háza hozzátoldásával.

Az Ásotthalom helynév Balla Antal 1778. évi szegedi határtérképén és vele egykorú városi iratokban bukkan fel először. A térkép Ásotthalom dűlőt a mai községtől keletre, Belső-Ásotthalom, az egykori Ásotthalom-felső vasúti megálló tájékán jelzi. A község nevének eredetét illetően többféle magyarázat él. Egyesek szerint a település nevét az „Ásotthalom” nevű homokbuckából kapta, amit az 1778-as szegedi térkép is feltüntetett. A néphagyomány szerint területén kincsekért ásták a földet.

Az 1850-es évektől Szeged városának politikája (hosszú lejáratú, haszonbéres földeket parcelláztak) elősegítette a határ további benépesedését. Ebben az időben a „város” a mai község központjában tanyát épített, innen ered az 1950-ig használatos Várostantya helységnév. Sokan telepedtek át Horgosról és a szabadkai határból erre a területre. A szerb, bunyevác családok lassanként beolvadtak az itt élő, szegedi származású magyarságba.

Bálint Sándor kutatásaiból tudjuk, hogy a tanyai kitelepülés újabb nagy hulláma az 1879. évi szegedi árvíz után bontakozott ki. A nagyvíz elől számos alsóvárosi család a tanyai rokonokhoz menekült, és nem is tért vissza a városba, ahol igen megdrágult az élet.

1883-ban a településre érkezett I. Ferenc József, aki az újonnan épült erdőőri szakiskolát nyitotta meg. Ezen esemény apropóján az Ásotthalmi Kapitányság nevét Királyhalmira változtatták.

1927-ben a tanyai népnek régi óhaja teljesült, amikor megnyílt a keskenyvágányú, gazdasági vasút, mely közelebb hozta a tanyavilágot a városhoz.

A Szeged határából, Átokháza kapitányság és Királyhalom kapitányság egy részéből alapított falu 1950-ben lett önálló település.

A határátkelő megnyitását 2012 decemberére tervezték, de ez valószínűleg 2013. februárban fog megtörténni.

Az épülő határátkelőhely közelében található a Magyar Mártíromság Emlékmű.

Az alkotás az 1944-45-ös délvidéki magyarellenes népiirtás áldozatainak állít emléket. Tóbiás Klára alkotását 2012. szeptember 19-én avatták fel. Az emlékművet a Hatvannégy Vármegye Ifjúsági Mozgalom emeltette.